

MATERIAŁY DO SŁOWNIKA BIOGRAFICZNEGO MAŁOPOLSKI

Kontynuujemy na łamach „Małopolski” publikację materiałów biograficznych, które w przyszłości przyczynią się do powstania słownika małopolskich regionalistów. Kto jest więc małopolskim regionalistą? Nie zawsze będzie to osoba urodzona na terenie Małopolski, choć to szczególnie istotny. Bez względu na miejsce urodzenia i zamieszkania najistotniejszym wyróżnikiem będą jej dokonania organizatorskie (m.in. tworzenie muzeów, izb i zespołów regionalnych, działalność wydawnicza), działalność publicystyczna, a zwłaszcza naukowo-badawcza. A więc opisywanie w różnych formach (także pamiętnikarskich i wspomnieniowych) wszelkich aspektów naszych m a ł o p o l s k i c h o j c z y z n.

Czy uda się nam zrealizować to ambitne i trudne zadanie? Zależy to przede wszystkim od Czytelników i sporej gromady naszych Autorów, także potencjalnych. Oczekujemy na biogramy (objętości 2–5 znormalizowanych stron maszynopisu). Publikowane poniżej teksty mogą być wzorem dla opracowywania kolejnych biogramów.

Redakcja

CHRZĄSTOWSKA Zofia (Sadłowska) (1 czerwca 1905 w Duninowie Nowym k. Płocka – 2 maja 1982 w Nowym Sączu) nauczycielka, dokumentalistka, miłośniczka i popularyzatorka kultury Lachów Sądeckich.

Po ukończeniu szkoły powszechnej w Duninowie, kontynuowała naukę w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Piotrkowie Trybunalskim. Od 1924 roku uczęszczała do dwuletniej Szkoły Przemysłowej w Łodzi. We wrześniu 1928 r. objęła posadę nauczycielki w Szkole Rolniczej Żeńskiej w Podegrodziu k. Nowego Sącza. Ucząc przedmiotów humanistycznych i robót ręcznych, zetknęła się z folklorem Lachów Sądeckich. Prowadziła także kursy szycia i haftu dla dorosłych, wykorzystując miejscowe motywy ludowe. Była współzałożycielką ludowego zespołu pieśni i tańca „Podegrodzie”, który powstał w 1937 r. Wraz z mężem Stanisławem żywo interesowała się miejscową twórczością ludową. Już przed II wojną światową zaczęli wspólnie gromadzić stroje. Właściwy rozwój kolekcji nastąpił po wojnie i został poszerzony o przedmioty użytkowe takie jak: skrzynie do przechowywania odzieży, kołowrotki do przędzenia wełny, krosna do tkania, przedmioty użytkowe z drewna i gliny, sprzęt gospodarski, ozdoby zawieszane w izbach lachowskich. Gromadzone sprzęty często były zakupywane, zdarzało się także że otrzymywali je w podarunku lub drogą wymiany (stare na nowe). Zebrane eksponaty były kilkakrotnie wystawiane w Podegrodziu z różnych okazji. Poza eksponatami etnograficznymi w kolekcji Chrząstowskich znalazły się stare modlitewniki, ceramika z wykopalisk prowadzonych na terenie Podegrodzia, odznaczenia i pamiątki po miejscowych działaczach społecznych,

a także stare akcesoria łowieckie. Z okazji obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego zorganizowali Chrzastowscy wielką wystawę historyczno-etnograficzną „Podegrodzie przez stulecia”. W 1975 roku oddano do użytku Dom Kultury, do którego przeniesiono część zbiorów. Wszystkie eksponaty ułożone zostały wg scenariusza prof. Romana Reinfussa. W 1981 r. małżeństwo Chrzastowskich przekazało swoje zbiory Muzeum Okręgowemu w Nowym Sączu, z zastrzeżeniem że pozostaną one na miejscu. Powstała filia Muzeum Okręgowego pod nazwą Muzeum Lachów Sądeckich w Podegrodziu. Chrzastowscy stworzyli pracownię dokumentacji etnograficznej. Każdy eksponat (zabytek) został dokładnie opisany, gromadzili także teksty piosenek ludowych, legend i opowiadań, opisy obrzędów i pradawnych zwyczajów jakie miały miejsce w Podegrodziu i okolicznych wsiach. Wiele miejsca i czasu poświęcili także dokumentacji życia i twórczości osób szczególnie utalentowanych – rzeźbiarzy, muzyków i wiejskich rzemieślników. Prowadzona przez nich *Kronika podegrodzka* pozwoliła na głębsze odtworzenie niektórych faktów historycznych związanych z regionem.

Za wieloletnią pracę i duży wkład w rozwój kultury ludowej w 1976 r. otrzymała Zofia wraz z mężem nagrodę im. Oskara Kolberga. Do najważniejszych jej odznaczeń należą jeszcze: Złota Odznaka „Zasłużony w Rozwoju Sądeckizny” – 1975 r., Złoty Krzyż Zasługi – 1966, oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski – 1979. W roku 1976 została honorowym członkiem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Nowym Sączu.

Zmarła nagle 2 maja 1982 roku w Nowym Sączu, pochowana została na cmentarzu parafialnym w Podegrodziu.

Maria Kurzeja-Świątek

Lit.: A. Jankowska-Marzec, *Zofia Chrzastowska*, [w:] *Etnografowie i ludoznawcy polscy*, Wrocław–Kraków 2007, t. 2, s. 40–43; M. Pokropek, *Przewodnik po izbach regionalnych w Polsce. Podegrodzie*, Warszawa 1980, s. 171–173; J. Leśniak, *Chrzastowski Stanisław*, [w:] *Encyklopedia sądecka*, Nowy Sącz 2000, s. 52; J. Wiktor, *Pieniny i ziemia sądecka*, Kraków 1965, s. 276; M.A. Kroh, *Jo se Podegrodzok, jo se rodowity*, s. 20, (publikacja wydana z okazji jubileuszu 70-lecia Zespołu Regionalnego „Podegrodzie”); M. Brylak-Zaluska, *O kulturze ludowej Lachów Sądeckich, komentarz do wystawy etnograficznej w Muzeum Lachów Sądeckich w Podegrodziu*, Nowy Sącz 1993; M. Kroh, *Kolekcja Zofii i Stanisława Chrzastowskich oraz jej znaczenie dla wsi Podegrodzie*, „Polska Sztuka Ludowa”, 1975, nr 1–2, s. 41–51.

FLIZAK Sebastian (5 stycznia 1881 w Podobinie k. Mszany Dolnej – 28 listopada 1972 Mszana Dolna) – nauczyciel, dr filologii germańskiej, absolwent filologii klasycznej, etnograf amator, organizator tajnego nauczania

Urodził się w rodzinie małorolnej. Był synem Jana i Justyny z d. Potaczek.

Naukę rozpoczął w szkole ludowej w Porębie Wielkiej, a kontynuował ją, podobnie jak Orkan, w Szczyrzycu u oo. cystersów. Następnie, w latach 1894–1901, uczył się w Gimnazjum im. św. Jacka w Krakowie. Mieszkał wówczas w Bursie Akademickiej przy Małym Rynku. Bursa, jak wspomina Flizak, przyciągnęła wówczas wielu „biedaków” ze wsi, którzy mieszkali tam za niewielką opłatą – 3 reńskie i 25 centów. Natomiast wyżywienie uczniowie musieli organizować sobie sami – przeważnie dostarczali je rodzice ze wsi.

W bursie panował wojskowy rygor, stosowano też kary cielesne. Flizak spotykał tu swojego krajana – Franciszka Smaciarza – Władysława Orkana.

Po ukończeniu gimnazjum Sebastian Flizak podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, na kierunku filologia germańska i klasyczna. Po studiach w Krakowie (1894–1901) udał się na rok do Monachium, gdzie na miejscowym uniwersytecie kontynuował germanistykę. W r. 1908 na uniwersytecie tym uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy pt. *Alpy w poezji niemieckiej (Die Alpen in der deutschen Poesie)*.

W 1906 r. rozpoczął pracę nauczycielską: najpierw w Państwowym Gimnazjum w Bochni, a po zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego na nauczyciela szkół średnich został oddelegowany do gimnazjum w Nowym Targu, gdzie pracował jako profesor w latach 1907–1913. W roku szkolnym 1913/1914 uczył w VII. Gimnazjum we Lwowie. Tu zastała go I. wojna światowa, która przerwała jego działalność pedagogiczną. W roku 1914 został zmobilizowany do armii austriackiej, lecz już w r. 1915 dostał się do niewoli rosyjskiej i do 1918 r. przebywał w Talicy w guberni permskiej na Syberii.

Pracę nauczycielską podejmuje ponownie w odrodzonej Polsce w r. 1919. Najpierw powraca do Lwowa i pracuje tam w r. szkolnym 1919/1920, a następnie zostaje przeniesiony do Brzozowa na stanowisko dyrektora Państwowego Gimnazjum. Uczy tam w latach 1920–1926. W r. szkolnym 1926/1927 spotykamy go ponownie w Państwowym Gimnazjum we Lwowie, ale już w r. 1927 rozpoczyna pracę w Państwowym Gimnazjum w Sanoku, gdzie pracuje jako nauczyciel do r. 1933, czyli do przejścia na emeryturę. Aż do 1939 r. mieszka dalej w Sanoku, ale większość czasu spędza w rodzinnych stronach.

W listopadzie 1939 r., już po wybuchu II. wojny światowej, osiedla się na stałe (wraz z dwiema siostrami – Marią i Józefą) we wsi Słomka nr 32 (dziś ulica Słomka w granicach Mszany Dolnej), w zakupionym, niewielkim, drewnianym domku.

Już w momencie przejścia na emeryturę oddaje się z zapałem swojej pasji życiowej – etnografii rodzinnego regionu. Wędruje pieszo lub jeździ wynajętą furmanką chłopską po wsiach w okolicy Mszany Dolnej i zbiera (zapisując i fotografując swoim charakterystycznym, wiekowym, zabytkowym aparatem) materiały etnograficzne dotyczące Zagórzan, szczepu etnograficznego, z którego sam się wywodził, a którego głównym ośrodkiem jest Mszana Dolna. Zebrane materiały publikuje w takich czasopismach, jak „Lud”, „Wierchy”, „Ziemia”, „Piast”. Dzięki doktorowi Flizakowi ocalało od zapomnienia wiele wierzeń, podań, zwyczajów i obyczajów, a także starych testamentów, kapliczek i sprzętów (także ich nazwy) z jego rodzinnych stron.

II wojna światowa całkowicie zmienia dotychczasowy tryb życia profesora Flizaka. Już od listopada 1939 r. włącza się czynnie do tajnego nauczania w zakresie szkoły średniej. W jego niewielkim pokoiku „na Słomce”, często przy lampie naftowej, odbywają się regularne lekcje języka niemieckiego i łaciny. Zostaje też mianowany przez władze oświatowe Polski Podziemnej przewodniczącym tajnej Komisji Egzaminacyjnej w zakresie gimnazjum i liceum, przewodniczy też tajnym egzaminom maturalnym.

Po zakończeniu wojny dr Flizak dalej pozostaje czynny na polu szkolnictwa. W lutym 1945 r. powstała w Mszanie Dolnej pierwsza szkoła średnia na tym terenie – Samorządowe Gimnazjum, a później także Liceum, jedno ze słynnych, powojennych tzw. chłopskich gimnazjów. Dzięki temu uczniowie z tajnego nauczania, a także ci kończący właśnie szkołę powszechną, z Mszany Dolnej i okolicy, mogą kontynuować naukę w szkole średniej, a tym samym uzyskiwać przepustkę na studia wyższe. Zajęcia szkolne

odbywały się w gmachu sądu oraz w prywatnych izbach. Sebastian Flizak został dyrektorem gimnazjum, które funkcjonowało tylko 5 lat, do r. 1950, i zostało zlikwidowane z powodu braku własnego lokalu. Trzeba podkreślić, że młodzież z tego terenu zawdzięcza bardzo wiele doktorowi Sebastianowi Flizakowi.

Po likwidacji gimnazjum mszańskie Sebastian Flizak pracował jeszcze przez jeden rok, 1950/1951, w Spółdzielczym Liceum Przetwórstwa i Handlu Ogrodniczego w Tymbarku. W latach 1953–1956, był kierownikiem Muzeum Regionalnego im. Władysława Orkana w Rabce, mieszczącego się w starym, siedemnastowiecznym kościółku pod wezwaniem św. Marii Magdaleny.

Z pasjami etnograficznymi dra Sebastiana Flizaka wiąże się też fakt założenia w 1947 r. oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Mszanie Dolnej. Jego członkowie rekrutowali się nie tylko z Mszany Dolnej i najbliższej okolicy, ale także z Limanowej i sąsiednich miejscowości, jak np. W. Gawron z Sowlin, J. Konieczny ze Skrzydlnej, A. Górszczyk z Pisarzowej, a także przyjaciel Flizaka z Krakowa – L. Węgrzynowicz, który wspierał ten oddział, i wielu innych. Sebastian Flizak za swoje zaangażowanie i pracę w PTL został obdarzony tytułem honorowego członka PTL. Nie miał odznaczeń państwowych.

Dr Sebastian Flizak ma na swoim koncie 49 pozycji drukowanych, z których wymienimy tylko kilka: *Wspomnienia o Władysławie Orkanie. Odczyt wygłoszony na posiedzeniu Koła T.N.S.W. dnia 25 maja 1930 r. w Sanoku*, Lwów 1930, „Książnica Atlas”; *Z życia owczarzy gorczańskich* („Wierchy”. R 16: 1936); *Moda w nadawaniu imion chrzestnych u górali pod Gorcami* („Lud”. T. 35: 1939); *Demonologia Zagórzeń* (Materiały PTL, O/M/D., 1946); *Łostówka* („Materiały etnograficzne z powiatu limanowskiego”, z. 1, Wrocław 1967); *Kasinka Mała*, („Materiały etnograficzne z powiatu limanowskiego”, z. 2, Wrocław 1971); *Strój Zagórzeń* (*Atlas polskich strojów ludowych*, cz. V., z. 6, Wrocław 1956) i inne.

Dr Sebastian Flizak zmarł 28 listopada 1972 r. w Mszanie Dolnej i został pochowany na miejscowym cmentarzu parafialnym. W r. 2006 z okazji 60-lecia dawnego gimnazjum i liceum, staraniem jego uczniów oraz miejscowego oddziału PTL, przy wsparciu finansowym wójtów gminy Niedźwiedź i gminy Mszana Dolna, postawiono na mogile dawnego dyrektora piękny pomnik z granitu i czarnego marmuru. Pamiętała też o nim Mszana Dolna, nazywając jedną z ulic jego imieniem. Podobnie uczyniła Limanowa.

Józefa Kobylińska

Lit.: B. Ciborska, *Księga limanowian*, Warszawa 2007, s. 154–155; W. Maciejczak, *Dr Sebastian Flizak*, Wrocław–Mszana Dolna 1994; J. Kobylińska, *Gimnazjum w Mszanie Dolnej (1945–1950)*, [w:] *Almanach ziemi limanowskiej*, Limanowa 2006; eadem, *Spotkanie po latach*, „Michael”, 2006, nr 9; wiadomości własne autorki, uczennicy i sąsiadki dra Flizaka.

PYRDOŁ Wincenty (22 lutego 1895 w Zarzeczcu k. Łącka – 15 lipca 1979 tamże) – działacz społeczny, folklorysta, muzyk ludowy.

Syn bezrolnego chłopa. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Łącku. Po 4 latach nauki został oddany na służbę do gospodarzy. Na początku 1915 r. został powołany do c.k. 20 Pułku Piechoty w Nowym Sączu. W maju dostał się do łagru w Samarze, pracując przy budowie torów kolejowych. Po pięciu miesiącach wraz z 14-osobową grupą polskich jeńców został przewieziony do Stawropola. W okresie rewolucji 1917 r. w Rosji pracował w szpitalu wojskowym jako sanitariusz. Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej wrócił do rodzinnej miejscowości. Został członkiem PSL – Wyzwolenie, a po 1931 r. – Stronnictwa Ludowego. Aktywnie działał w kole młodzieży „Znicz” na terenie Zarzeczca. Posiadał zdolności muzyczne, grał na fujarce, dudach i gęślikach. Wraz z bratem Franciszkiem stworzył 5-osobową kapelę ludową. W latach 1931–1938 podróżował po Polsce propagując folklor góralski z zespołami: Michała Piksy, oraz Mieczysława Czcibora Cholewy. Największym sukcesem w okresie międzywojennym był udział jego kapeli w czwartym międzynarodowym kongresie folklorystycznym w czerwcu 1938 r. w Hamburgu. Wyjechał wtedy z powiatowym zespołem regionalnym KML pod kierownictwem Mieczysława Szurmiaka, który reprezentował Polskę na tej uroczystości. Podczas II wojny światowej zaangażował się Pyrdoł w walkę konspiracyjną na terenie Łącka. Działał w oddziale partyzanckim „ROCH” (Chłopski Ruch Oporu), u boku znanego regionalisty sądeckiego Mieczysława Czcibora Cholewy. Za pomoc udzielaną partyzantom został aresztowany jesienią 1944 r. i wywieziony do obozu w Gross-Rosen, a następnie do Buchenwaldu. W czerwcu 1945 powrócił do rodziny. Słabe zdrowie w wyniku tułaczek wojennych nie pozwoliło mu na głębsze zaangażowanie się w działalność kulturalną regionu. Po wojnie był członkiem ZSL oraz ZBoWiD. Zmarł 15 lipca 1979 r. w Zarzeczcu.

Maria Kurzeja-Świątek

Lit.: M.Cz. Cholewa, *Ostatni dudziarz Sądecczyzny*, „Wierchy”. R. 54: 1958, s. 272; M.Cz. Cholewa, *Propaganda regionalizmu podhalańskiego*, „Watra Podhala”, 1936, nr 1, s. 9; M. Piksa, *Pamiętnik* (rękopis), BJ, sygn. 192/79; M. Szurmiak, *Sądeczanie w Hamburgu*, „Młoda Polska”, 1938, nr 7–8, s. 11–12; J. Potoczek, *Nowosądecki ruch ludowy 1918–1939*, „Rocznik Sądecki”. T. 25/26: 1974–1977, s. 245; J. Turek, *Wspomnienia z wydarzeń okupacyjnych na terenie ziemi łąckiej* (maszynopis w posiadaniu autorki). s. 15; B. Wąchała-Gawełek, *Sylwetki – Wincenty Pyrdoł*, „Wiadomości Łąckie”, 2008 (sierpień–wrzesień), s. 12; informacje uzyskane od syna Jerzego Pyrdoła (zam. w Kanadzie) w 2008 r.

SZARAWARA Wawrzyniec (21 sierpnia 1920 Dodów – 11 stycznia 2008 Kraków) – poeta, działacz Polskiego Stronnictwa Ludowego, społecznik, dokumentalista.

Urodził się w niezamożnej, chłopskiej rodzinie. Rodzice – Katarzyna z d. Rojek i ojciec Wojciech – umieli przekazać synowi wiarę w Boga i miłość do Ojczyzny.

Do szkoły podstawowej chodził w Zielenicach i Łętkowicach. W 1945 roku ukończył Liceum Matematyczno-Przyrodnicze im. Tadeusza Kościuszki w Miechowie,

uzyskując świadectwo dojrzałości – maturę. W czasie tajnego nauczania pisał wiersze z różnych okazji, wprowadzając swoich nauczycieli z kompletu tajnego nauczania w zachwyty i zdumienie. Od 1945 do 1949 roku studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, gdzie uzyskał tytuł magistra ekonomii.

Pracę zawodową rozpoczął 1 czerwca 1937 roku w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Radziemicach, powiat Proszowice, jako pracownik działu księgowości, w której przepracował 12 lat. Po ukończonych studiach w 1949 roku rozpoczął pracę w dziale rewizyjnym Centralnego Związku Spółdzielni Rolniczych w Krakowie jako lustrator do badań ksiąg rachunkowych, bilansów. W Centralnym Związku Spółdzielni Rolniczych w Krakowie Wawrzyniec Szarawara przepracował 23 lata. Był wykładowcą w Centralnej Szkole Rewidentów Spółdzielni Mleczarskich. W roku 1972 objął funkcję wiceprezesa zarządu do spraw skupu i handlu w Krakowskiej Spółdzielni Mleczarskiej w Krakowie, którą pełnił przez 10 lat przechodząc na emeryturę w 1982 roku.

W okresie okupacji pracując w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Radziemicach należał do Armii Krajowej (Oddział „Fundament”). W czerwcu 1942 roku został zaprzysiężony jako żołnierz AK, przyjmując pseudonim „Sęp”. Po wstąpieniu do AK brał czynny udział w różnych akcjach bojowych. Jednym z ośrodków konspiracyjnej działalności w rejonie Radziemich była Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, w której w tym czasie pracował jako księgowy. W zakamarkach budynków Spółdzielni Mleczarskiej:

- odbywały się tajne zebrania dowódców AK z rejonu Proszowic i Miechowa,
- przepisywano na maszynie do pisania komunikaty radiowe zza granicy,
- drukowano na powielaczu tajną prasę, którą woźnicy mleka rozwozili,
- nabijano akumulatory do zasilania radiostacji znajdującej się w Przemęczanach i radia lampowego znajdującego się w Radziemicach,
- dokonywano przerzutu masła dla potrzeb partyzantów w Lasach Nasiechowskich,
- fałszowano kwity dostaw kontyngentowych mleka rolnikom, chroniąc rolników przed aresztowaniem, oraz wiele innych nielegalnych czynności.

Życie Szarawary było dwukrotnie zagrożone. Po raz pierwszy w 1944 roku, kiedy w Radziemicach działał niemiecki konfident Wojciech Ozdoba. W wyniku jego denuncjacji zginęło trzech niewinnych mężczyzn, nim został zlikwidowany wyrokiem dowództwa Radziemickiego Oddziału Armii Krajowej „Fundament”. W chwili śmierci w jego kieszeni znaleziono kartkę, której nie zdążył donieść do gestapo z nazwiskiem Szarawara Wawrzyniec. Po raz drugi – w 1945 i 1946 roku po wzięciu udziału na polecenie dowództwa AK w słynnej akcji w Bolowcu koło Paęcznica. Opuścił rodzinną miejscowość Dodów i ukrywał się u rodziny w Krakowie – dzięki temu nie podzielił losu bestialsko zamordowanych Jana Twardowskiego i Józefa Duńca.

Pracując i mieszkając w Krakowie utrzymywał stały kontakt z Dodowem. Był inicjatorem wielu czynów społecznych wchodząc w skład komitetu wiejskiego.

Po przejściu na emeryturę spełnił młodzieńcze marzenia o podróżowaniu po świecie. Ponad 10 zagranicznych podróży opisał utworem wierszowanym. Od 1982 roku opisywał wierszem różne, ważniejsze wydarzenia. Wstąpił do Bractwa Białego Pasterza przy Teatrze Regionalnym w Krakowie. Od 2004 roku był aktywnym członkiem Towarzystwa Kulturalnego Ziemi Radziemickiej.

Wawrzyniec Szarawara znany był powszechnie jako działacz społeczny w Krakowie oraz swojej rodzinnej miejscowości – Dodowie. W utworach wierszowanych opisywał

wydarzenia i spostrzeżenia, przestrzegając konsekwentnie układu chronologicznego. Interesowały go nie tylko wydarzenia, ale również ludzie. Do swej narracji wykorzystywał dar swobodnego wypowiedzania myśli. Wplatał w nią liczne myśli, relacje uczestników i przyjaciół tworząc barwne, wręcz pasjonujące utwory poetyckie. Można w nich także spotkać skrupulatne analizy i oceny, wynikające z własnych bogatych doświadczeń życiowych. Posługiwał się językiem literackim, który jest dla czytelnika czytelny i zrozumiały.

W swoich utworach Wawrzyniec Szarawara wyrażał wielką wdzięczność do wsi polskiej, na której się urodził i wychował. Tematykę wsi poruszał w wielu utworach jak np. *Praca rolnika*, *Chłopski protest*, *Przełom wieków*, *Jubileusz 100-lecia wsi Dodów*, *Radziemice*. Jest to wyraz wdzięczności autora dla ludzi, którzy „żywią i bronią”.

Szarawara jest również autorem wielu publikacji prasowych, dotyczących miejscowości Radziemice, Dodów, Zielenice. Jego działalność spotkała się z uznaniem dziennikarskiego kręgu. Duża ilość jego artykułów ukazała się w prasie lokalnej, jak również o zasięgu krajowym.

Zbierane przez Wawrzyńca Szarawarę od ponad 50 lat materiały są obecnie cennymi dokumentami, przybliżającymi nas do lepszego poznania poprzedniego wieku. W 1985 roku wydał książkę pt. *Wspomnienia z okresu okupacji w latach 1939–1945 – dziś o dużej wartości historycznej i dokumentalnej*. W 2005 roku wydał tom wierszy *Ocalić od zapomnienia*.

W 2006 roku wydał drugi tom poezji *Podróże w rymach opisane*, a dwa lata później kolejny zbiór *Wydarzenia ruchu ludowego w rymach opisane*.

Zbigniew Paletko

WĄCHAŁA Stanisław (1 stycznia 1931 w Łącku – 4 stycznia 2003 w Nowym Sączu) – poeta ludowy, muzyk, folklorysta, animator kultury.

Urodził się w rodzinie chłopskiej. Działalność społeczno-kulturalną rozpoczął od pierwszego udziału w „Święcie Kwitnącej Jabłoni”, które miało miejsce w maju 1947 roku. Przez szereg lat włączał się w ich organizację. W roku 1951 powstał pierwszy wiersz zatytułowany *Dunajec*, późniejsze lata przyniosły kolejne utwory. W początkowych wierszach objawiała się tęsknota za rodzinnymi stronami podczas odbywania służby wojskowej (WOP Słubice). Po powrocie w rodzinne strony związał się z regionalnym zespołem „Górale Łąccy” z którym występował przez kilkadziesiąt lat. Równoległe z poezją powstawały także gwarowe gawędy, oraz teksty do melodii ludowych. Wiersze publikowane były m.in. w czasopiśmie „Dunajec” i „Granica”. Przez 25 lat (od początku lat 70-tych) pełnił funkcje kierownika szkolnego zespołu regionalnego „Małe Łącko”. W tym okresie m. in. na potrzeby Zespołu powstało wiele tekstów do melodii regionalnych. Bardzo aktywnie działał w zespole (dorosłych) „Górali Łąckich”, wnosząc wiele pomysłów obrzędowo-choreograficznych do jego programu, co owocowało na różnych przeglądach i festiwalach. Był również długoletnim członkiem Orkiestry Dętej im. Tadeusza Moryto w Łącku (powstała w 1947 r.), kształcąc dodatkowo przez prawie 20 lat w Ognisku Muzycznym młodych muzyków sekcji dętej. Poważna choroba przeszkodziła w dalszej działalności. Za pracę społeczną, został wyróżniony wieloma odznaczeniami. Są to m.in.

1959 – Wzorowy Żołnierz Wojsk Ochrony Pogranicza, 1962 – Srebrna Odznaka „Zasłużony dla rozwoju Sądeckizny”, 1982 – Złota Odznaka „Za zasługi dla województwa nowosądeckiego”, 1982 – „Zasłużony Działacz Kultury”, 1989 – Srebrny Krzyż Zasługi nadany przez Radę Państwa. W 2006 r. z inicjatywy Gminnego Ośrodka Kultury w Łącku ukazał się tomik jego poezji pt. *Kocham cię łącka ziemi*, zawierający wiersze, pieśni i gadki ludowe.

Jego zasługi położone na rzecz rozwoju kultury ludowej w regionie łąckim pozostają niezapomniane, a wiersze oraz teksty do melodii ludowych, wchodzą po dzień dzisiejszy w skład repertuaru kapel i zespołów regionalnych działających na terenie gminy Łącko i Kamienica. Zmarł po długiej i ciężkiej chorobie dnia 4 stycznia 2003 r. w Nowym Sączu.

Maria Kurzeja-Świątek

Lit.: P. Kwiatkowski, *Muzyczna pasja*, „Nowa Wieś” 1971 (12 XII), s. 6; (bit), *Zrodziła go łącka ziemia*, „Gazeta Krakowska”, 1986 (12 IV), s. 3; S. Moryto, *W kilku słowach* [wstęp do tomiku poezji, w:] *Kocham cię łącka ziemi*, s. 3–5; informacje uzyskane w Gminnym Ośrodku Kultury w Łącku.